

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับ
ดังนี้ คือ

1. บทบาท
2. ความเป็นมาและบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา
3. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
5. คณะกรรมการศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บทบาท

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทที่จะกล่าวนี้ เป็นการศึกษาในเรื่องความหมายและหลักการ
เกี่ยวกับบทบาท และเป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริง

นักสังคมวิทยา หลายคนได้ให้ความหมาย และหลักการเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายอย่าง
เป็นต้นว่า ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516) ได้อธิบายว่าบทบาทโดยทั่วไป หมายความว่า

2 นัย คือ

1. ในด้านโครงสร้างทางสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียก
ต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น
2. ในด้านการแสดงบทบาท หรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม บทบาท หมายถึง ผล
สืบเนื่อง ที่มีแบบแผนของการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ การปะทะ
สังสรรค์นั้น ตามข้อนี้บทบาทจึงเป็นวิธีการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่จะปะทะสังสรรค์กันนั้น

ว่าจะปฏิบัติอย่างไร

บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถมูลเหตุจูงใจการอบรมความพอใจ ใฝ่บุญ ช่างเรียน ได้สรุปสาระสำคัญของบทบาทไว้ว่า

1. บทบาทมีประจำอยู่ที่ทุกสถานภาพของสังคม
2. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการ

กำหนดบทบาท

3. การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ ต้องมีสังคมกรรม (Socialization)
4. บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับบทบาทที่ควรจะเป็นไปตามรหัสฐานของสังคม เพราะบทบาทที่บุคคลแสดงจริง ๆ นั้น เป็นผลของปฏิกริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่ครองสถานภาพ ร่วมกับบุคลิกภาพของบุคคลอื่นที่มาร่วมในพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่เกิดการแสดงบทบาท

ภิญโญ สาร (2512) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทคือสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ถูกคนอื่นลงความเห็นว่าคุณคนนั้นต้องทำในสิ่งที่ซึ่งเรียกว่า บทบาท หน้าที่ ซึ่งกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับและหมายรวมถึงหน้าที่หรือเงื่อนไขที่ต้องกระทำ และประมวล รัตนวงศ์ (2519) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามเงื่อนไขและอำนาจหน้าที่ สอดคล้องกับ ปรีชา หมอนทอง (2522) มีความเห็นว่าบทบาทเป็นหน้าที่หรือเงื่อนไข และสิทธิต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคนที่อยู่ในตำแหน่งใด ๆ ต้องกระทำ และควรกระทำโดยอาจเป็นหน้าที่ หรือพันธะของตำแหน่งนั้น

ทองคุณ หงส์พันธ์ (2513) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบโดยตรง และการงานพิเศษที่ควรจะต้องทำ ทิตยา สุวรรณะชญ (2517) ได้ศึกษาเกี่ยวกับฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมมนุษย์ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. มีฐานะตำแหน่ง (status) อยู่จริงในทุกสังคม และมีอยู่ก่อนที่ตัวบุคคลจะเข้า

ไปดำรงตำแหน่งนั้น

2. มีบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought-to-be-role) ประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
4. การที่คนเราจะทราบฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทนั้นได้มาจากสังคมกรณ (Socialization) ในสังคมนั้น ๆ
5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนพฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่ครองตำแหน่งนั้น

กล่าวโดยสรุป บทบาท หมายถึง การกระทำที่เกี่ยวข้องกับอำนาจความรับผิดชอบและการปฏิบัติตามตำแหน่งหรือกิจกรรมที่ได้กระทำ ต้องขึ้นอยู่กับการกระทำของบุคคล และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำของเขา

สัทธา สุภาพ (2516) ได้อธิบายว่า บทบาท เป็นการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) มนุษย์แต่ละคนจะมีบทบาทหลายบทบาทซึ่งแต่ละตำแหน่งก็ต้องมีบทบาทต่างกันไป ยิ่งสังคมซับซ้อนมากขึ้นเท่าใด บทบาทก็ยิ่งแตกต่างกันไปมากขึ้น บทบาทจึงเป็นรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งของสังคมจะปฏิบัติ และเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่เมื่อบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในสังคม ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตามบทบาทที่พึงประสงค์หรือคาดหวัง เขาก็ย่อมต้องตอบสนองด้วยการปฏิบัติจริงตามที่ถูกคาดหวัง ซึ่งเรียกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role)

Mead (1950) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงนั้นจะต้องประกอบด้วย

1. การรู้จักตนเอง
2. พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ซึ่งเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง
3. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ซึ่งใช้เป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำ

เฉพาะอย่างยิ่งไปในแนวทางที่ต้องการ

4. การประเมินผลการกระทำตามบทบาทด้วยตนเองและโดยบุคคลอื่น ๆ
(Mead, 1950 : 273 อ้างถึงใน รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์, 2521)

กอร์ดอน (Gordan, 1963) ได้ให้ความหมายของบทบาทที่ปฏิบัติจริงไว้ว่า หมายถึงพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลกระทำจริง ๆ ในการตอบสนองต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ในตำแหน่งที่เขาดำรงอยู่ โดยปกติจะมีความแตกต่างกันในบทบาทที่ปฏิบัติจริง และแบบแผนการปฏิบัติระหว่างบุคคล

ไพศาล อินทับทัน (2527) ได้ให้ความหมายบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่แท้จริงที่บุคคลแสดงให้ประจักษ์แก่สายตาของคนทั่วไป และอรพรรณ สมานทรัพย์ (2530) ได้ให้ความหมายบทบาทที่ปฏิบัติจริง คือ พฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งหมด อาจจะเป็นพฤติกรรมรวมระหว่างความคาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่ง ความคาดหวังขององค์กรและบุคคลอื่น และพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น อาจสอดคล้องกับความคาดหวังของตนเองหรือบุคคลอื่นหรือไม่ก็ได้

จากความหมายและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการปฏิบัติจริงดังกล่าวสรุปได้ว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น อาจจะเป็นพฤติกรรมระหว่างความคาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่ง ความคาดหวังขององค์กรและบุคคลอื่นก็ได้

2. ความเป็นมาและบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา

ก. ความเป็นมาของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา

ในระยะก่อนการจัดการศึกษาอย่างมีระบบ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่ประชาชน เมื่อกระทรวงมหาดไทย เข้ามาจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการเป็นระบบครั้งแรก พ.ศ. 2435 ได้กำหนดให้ตั้งกรมการตำลเป็น

กรรมการจัดการศึกษาเบื้องต้น มี 3 คน คือ กำนัน แพทย์ประจำตำบล และเจ้าอธิการวัดใด
วัดหนึ่งในท้องถิ่นนั้น (สายสุณีย์ สุขนคร, 2511)

พ.ศ. 2464 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตราพระราชบัญญัติ
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 ประกาศใช้เมื่อ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2464 นับเป็นฉบับแรก
ของไทยที่บังคับให้เด็กไทยต้องเข้าเรียน (ภิญโญ สาคร, 2519) และได้มีการกำหนดหน้าที่ของ
คณะกรรมการศึกษาไว้ในมาตรา 30 ดังนี้

1. ในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่ประชาชนตั้ง ให้เป็นผู้ตรวจดูแลงบประมาณ
บัญชีเงินของโรงเรียนปีละครั้ง และตรวจสอบส่งดูว่าโรงเรียนได้จัดที่อยู่หรืออย่างไร
2. ในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่นายอำเภอตั้ง ให้เป็นผู้ช่วยนายอำเภอหรือ
แบ่งเบาหน้าที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของนายอำเภอ เมื่อได้รับคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดให้ทำดังนี้
(พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464, 2464)

ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนตั้งแต่เริ่มแรกของการ
จัดการศึกษาอย่างมีระบบ โดยมีผู้ปกครองท้องถิ่นและประชาชนร่วมแรงร่วมใจกันและได้มี
การเก็บเงินที่จำเป็นต้องใช้จ่าย เรียกว่า "เงินศึกษาพลี" ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าประชาชนเดือดร้อน จึงยกเลิกการเก็บเงินศึกษาพลี และให้จ่ายเงินจาก
พระคลังมหาสมบัติแทน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507)

ต่อมา ได้มีพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 และมีฉบับที่แก้ไข
อีกหลายฉบับ แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา คือ ในหมวด 3 การควบคุมโรงเรียน
ประชาบาล มาตรา 39 กำหนดหน้าที่ของกรรมการศึกษาไว้ ดังนี้

1. รับปรึกษาหารือในการจัดและดำเนินการศึกษา
2. ตรวจสอบดูแลงบประมาณ บัญชีเงิน และส่งส่งความเป็นไปของ
โรงเรียนประชาบาลที่ประชาชนจัดตั้ง
3. ช่วยเหลือนายอำเภอในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่นายอำเภอจัดตั้ง
(พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478, 2478)

พ.ศ. 2509 ได้มีการโอนโรงเรียนประชาบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามแนวความคิดพื้นฐานเพื่อต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน รับผิดชอบ สร้างสรรค์ พัฒนาโรงเรียน และมีโครงการจัดตั้งเป็นโรงเรียนชุมชน เพื่อ วัตถุประสงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน และให้โรงเรียนเป็นหน่วยกลางพัฒนา ชุมชน (สมเดช มุ่งเมือง, 2525) และเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 โอนการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษามาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่ง ชาติ ได้มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษา ประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525)

ข. บทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญและ ความจำเป็นของโรงเรียนประถมศึกษา ต้องอาศัยการสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน โดยให้องค์การคณะกรรมการศึกษา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนและได้ออกระเบียบว่า ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 ซึ่งมีสาระและ รายละเอียด ดังนี้

1. การสรรหาและแต่งตั้งกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา การได้ มาซึ่งรายชื่อของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ให้ครูใหญ่ หรืออาจารย์ใหญ่ หรือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ประชุมปรึกษากับคณะครูในโรงเรียน เสนอรายชื่อผู้ที่สมควรดำรงตำแหน่ง กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาให้ประธานกรรมการการศึกษาอำเภอ หรือ ประธานกรรมการการศึกษากิ่งอำเภอ เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง มีจำนวนโรงเรียนละ 5-15 คน คุณสมบัติของบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการศึกษาประจำ

โรงเรียนประถมศึกษานั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ ดังนี้

1. เป็นผู้สนใจการศึกษา
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี

กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ควรเลือกจากบุคคลต่อไปนี้

1. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. ผู้นำทางศาสนาของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
3. ข้าราชการของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่น เช่น ข้าราชการของกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมการปกครอง ฯลฯ
4. ประธานกรรมการศึกษาของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองในกรณีที่โรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
5. ข้าราชการบำนาญที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่น
6. ผู้ปกครองนักเรียน
7. ศิษย์เก่าของโรงเรียน
8. ประชาชนในท้องถิ่น

บุคคลหนึ่งจะเป็นกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาเกินกว่า 3 โรงเรียนมิได้ และกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจจะได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกก็ได้ ในกรณีที่ตำแหน่งว่างลงและมีวาระการดำรงตำแหน่งมากกว่า 90 วัน ให้ครูใหญ่ประชุมปรึกษากับคณะครูในโรงเรียนแล้วเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งแทนให้ประธานกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ เป็นผู้แต่งตั้งและให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน

กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาจะพ้นตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย
4. ได้รับโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
5. คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ คณะกรรมการการประถมศึกษา

กิ่งอำเภอ คณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ออก

2. บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา มีดังนี้
  1. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
  2. แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการ เพื่อพัฒนาโรงเรียน
  3. เสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงาน และส่วนราชการ เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการ และการพัฒนาท้องถิ่น
  4. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามอบหมาย

คณะกรรมการดังกล่าวควรจะประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง แล้วรายงานให้คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอทราบ การประชุมแต่ละครั้งต้องมีกรรมการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการศึกษาทั้งหมด จึงถือว่าเป็นองค์ประชุม และกำหนดให้มีประธานกรรมการศึกษา รองประธานกรรมการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2525)

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 นี้ เป็นการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องการดำเนินงานตามระเบียบเดิม คือ ระเบียบเดิมนั้นไม่ได้ระบุคุณสมบัติของกรรมการศึกษาไว้ เพียงแต่ให้ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือผู้ว่าราชการจังหวัดใช้อำนาจแต่งตั้งได้ตามที่เห็นสมควร ส่วนเรื่องจำนวนกรรมการศึกษาว่าควรจะทำไรก็ได้ระบุไว้ นอกจากนั้นหน้าที่ตามกฎหมายของกรรมการศึกษามีความหมายกว้างและยากแก่การนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ ดังนั้นระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 ฉบับนี้ ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ก. ความหมายและความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษาอบรมอย่างเป็นระบบแก่เด็ก เพื่อให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โรงเรียนจึงเป็นสถาบันทางการศึกษาที่ตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของสังคม ทำหน้าที่ให้การศึกษาเล่าเรียนแก่กุลบุตรธิดาของประชาชนที่อยู่อาศัยในสังคมหรือชุมชนแห่งนั้น ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ความรู้ทางด้านวิชาการ (Academic Knowledge)
2. ความรู้ทั่วไปในอันที่จะช่วยสร้างเสริมให้เป็นพลเมืองดี (Moral Knowledge)
3. ความรู้ในทางอาชีพ (Vocational Knowledge)

(มวงคล ศรีไพรวรรณ, 2515)

โรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งกำเนิดของโรงเรียน โรงเรียนจึงเป็นสถาบันของชุมชน และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ชุมชนจึงเป็นที่รวมของกลุ่มประชาชน ดังที่ ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2506) ได้ให้ความหมายของชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ตั้งอยู่เป็นที่เป็นที่ทางมีขอบเขตอันเดียวกัน และผู้คนเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมแล้วก็หมายความว่ามิวัณธรรมร่วมกัน ในเรื่องโรงเรียนกับชุมชน มีปรัชญาที่เกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนว่า "โรงเรียนเป็นของชุมชนโดยชุมชน เพื่อชุมชน" หมายความว่าโรงเรียนที่ตั้งขึ้นย่อมเป็นของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนอาจจะช่วยแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงโรงเรียนเพื่อให้เป็นสถาบันที่ให้ความรู้ให้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน ให้ความช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งบริการอาคารสถานที่แก่ประชาชนในชุมชน โรงเรียนกับชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง

วิลโลว์รณ วิทย์โรจน์ (2525) ได้ให้ความหมายของ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ว่าหมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชน เข้าใจการดำเนินงานและความต้องการของโรงเรียน ในขณะที่เดียวกันก็จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ผู้ปกครองและผู้เสียภาษีอื่น ๆ ตัดสินใจถูกต้องการเกี่ยวกับการให้พัฒนาเด็กอย่างไร

สุพิชญา อีร์กุล (2522) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในด้านการบริหารโรงเรียนไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึงการบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเพื่อชุมชน หรืออาจสรุปได้ว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึงวิธีการหรือหนทางที่โรงเรียนใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในเขตนั้น

กิติมา ปรีดีติลล (2532) ให้ความหมายการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า "เป็นกระบวนการในการวางแผนการควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร และเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาชุมชน และโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน" ในการจัดการศึกษาโรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชนและเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โรงเรียนคงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับชุมชนและทำประโยชน์ให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยพัฒนากิจการของโรงเรียนด้วย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง ตรงกับความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสมาคม ผู้บริหารแห่งสหรัฐอเมริกา (American Association of School Administration: AASA) กล่าวไว้ว่า "ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นความร่วมมือพัฒนาและรักษาประสิทธิภาพของทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยดี" (Kindred, L.W. et. al, 1976)

สตูปส์ (Stoops, 1961) และ จาคอบสัน (Jacobson and others, 1963) สรุบบทบาทที่ชุมชนมีต่อโรงเรียนกับบทบาทที่โรงเรียนมีต่อชุมชนเป็นลักษณะของ

1. การตัดสินใจ เช่น เรื่องหลักสูตร กิจกรรมในโรงเรียน การแก้ปัญหาของโรงเรียน
2. การให้ความช่วยเหลือ เช่น การเงิน แรงงาน วิทยากร วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และความคิดเห็น
3. การให้บริการ เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การศึกษาผู้ใหญ่ สันทนาการ บริการห้องสมุด การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น โรงเรียนจะต้องพยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาของท้องถิ่น ซึ่งบทบาทในการช่วยเหลือนี้ย่อมเป็นผลดี สามารถแบ่งเบาภาระการดำเนินการของรัฐในการจัดการศึกษา เป็นการให้ความสำคัญกับชุมชน เมิร์ล อาร์ ซัมชัน (Merle R. Sumption, 1966) กล่าวว่า "ประชาชน หรือชุมชนเข้ามามีบทบาทในการวางเป้าหมายของการศึกษา และการพัฒนาการเรียนการสอน และเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน" และ เจม บี คอนแนน (James B. Conant, 1966) ก็ได้กล่าว สนับสนุน ความคิดนี้ว่า "ความพยายามที่จะแยกโรงเรียนออกจากชุมชนนั้นเป็นความคิดที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงโรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ดังนั้นมีความจำเป็นที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน" (อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2529) และสุวัฒน์ มุททเมธา (2524) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชนและสังคม โรงเรียนต้องถือว่าโรงเรียนมีส่วนอย่างสำคัญยิ่งในการพัฒนาชุมชนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการปกครอง ที่สำคัญที่สุดก็คือโรงเรียนต้องพัฒนาผู้เรียนไปในแนวทางนั้นด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดให้งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานสนับสนุนงานวิชาการ มีความสำคัญ คือ

1. เป็นการบริหารงานที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนเป็นไปได้โดยสะดวก
  2. เป็นการบริหารงานที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
  3. เป็นการบริหารที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้
  4. เป็นการบริหารงานที่ช่วยให้เข้าใจสภาพความต้องการและปัญหาของชุมชน เพื่อประกอบในการพิจารณากำหนดนโยบายของโรงเรียน
  5. เป็นการบริหารงานที่มีส่วนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน อันจะเป็นการช่วยพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง
  6. เป็นการบริหารงานที่ส่งเสริมในเรื่องการอยู่ร่วมกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม
  7. เป็นการบริหารงานที่มีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการอื่น เช่น กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น อันจะเป็นผลดีต่อทางราชการ
- งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานสำคัญงานหนึ่งของการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีส่วนประกอบของงาน 2 ส่วนคือ

1. การให้ความร่วมมือกับชุมชน เช่น
  - ให้ความรู้ ความคิด และคำแนะนำแก่สมาชิกของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น
  - ให้ใช้โรงเรียนในฐานะเป็นศูนย์กลางประกอบกิจกรรมชุมชนแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เช่น งานเทศกาลประจำปี งานทางศาสนา
  - ให้ยืมวัสดุครุภัณฑ์เพื่อใช้ในงานที่เป็นส่วนรวม
  - ให้ยืมสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรม

- ให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน เช่น ห้องสมุด สหกรณ์โรงเรียน
  - ให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนทั้งในด้านกำลังกาย กำลังความคิด
  - ให้แนวคิดใหม่ตามระดับความรู้ ความต้องการและความสามารถของสมาชิกในชุมชน
  - ให้ความรู้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับ
2. การรับความช่วยเหลือจากชุมชน
- ให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยเป็นกรรมการศึกษา
  - เชิญสมาชิกในชุมชนมาเป็นวิทยากรสอนวิชาชีพต่าง ๆ
  - นักเรียนมีการปฏิบัติงานที่บ้านที่บ้านของสมาชิกในชุมชน
  - ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างของโรงเรียน
- (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529)

จะเห็นว่างานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คืองานทุกประเภทที่สถานศึกษาหรือโรงเรียนต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้รู้จักและร่วมมือกับโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนควรจะเอื้อ-ประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สรุปบทบาทสำคัญของโรงเรียน คือ

1. เป็นศูนย์กลางของชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้แสวงหาความรู้และใช้บริการต่าง ๆ ของโรงเรียนได้
2. จูงใจให้ประชาชนในชุมชน รู้จักปฏิบัติในด้านอนามัย เกษตร คหกรรม สวัสดิการ ทั้งนี้เพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนให้ดีขึ้น
3. ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนเอง
4. ทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชน และ
5. รับผิดชอบในกิจกรรมของชุมชน (นิมพวรรณ เทพสุเมธานนท์, 2523)

สรุป งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างมาก ตามขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนควรให้ความร่วมมือกับชุมชน และรับความช่วยเหลือจากชุมชนทั้งในด้านกำลังงาน วัสดุอุปกรณ์ นำมาสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้ประสบผลดี ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและตรงตามความต้องการของประชาชน เป็นการพัฒนาชุมชนด้วยเช่นกัน

ข. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ โรงเรียนตอบสนองความต้องการของชุมชน และมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนได้

สุภรณ์ ศรีนวล (2529) ได้ให้แนวคิดในเรื่องของสถาบันหรือโรงเรียนมีภารกิจ 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ภารกิจด้านการเมือง คือ การอบรมให้สมาชิกผู้เยาว์เข้าใจ ช่างซึ่งในคุณค่าการปกครองระบอบประชาธิปไตย
2. ภารกิจด้านเศรษฐกิจ คือ การผลิตกำลังคนให้ได้คนที่มีความรู้และสอดคล้องกับการพัฒนาสังคม
3. ภารกิจด้านสังคม คือ การอบรมสมาชิกของสังคมให้เข้าใจและปฏิบัติตาม กฎ กติกาของสังคม
4. ภารกิจด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ และการกระจายรวมทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2529) ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อชุมชนมี 2 ลักษณะ คือบทบาทในเชิงอนุรักษ์นิยม (Conservative Role) ที่เน้นการรักษาและถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมของสังคมไว้ และอีกบทบาทเป็นบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ (Creative Role) เป็นการสร้างสรรค์ของโรงเรียนในอันที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนและโรงเรียนให้ก้าวหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสม ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ บทบาทของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนและบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน

บทบาทของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน มี 3 บทบาท คือ

1. บทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน มีแนวคิด ดังนี้คือ

- 1.1 โรงเรียนตั้งขึ้นเพื่อชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงควรมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน
- 1.2 การมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนนั้นอยู่ที่ระดับการตัดสินใจ และการให้ข้อมูลในการตัดสินใจ
- 1.3 การตัดสินใจในนโยบายของโรงเรียนมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- 1.4 การบริหารโรงเรียนนั้นควรคำนึงถึงกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งกลุ่มที่เปิดเผยตัวเอง และไม่เปิดเผยตัวเองชัดเจน

2. บทบาทในการสนับสนุนภารกิจหลักของโรงเรียน มีแนวคิด ดังนี้คือ

- 2.1 หน้าที่หลักของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอน
- 2.2 การที่โรงเรียนจัดการเรียนการสอนได้ดี จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง
- 2.3 ผู้ปกครองควรมีบทบาทในการทำความเข้าใจงานของโรงเรียนแล้วส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้เรียน
- 2.4 ผู้ปกครองควรร่วมมือกับโรงเรียนโดยการให้ข้อมูลแก่โรงเรียนอย่างตรงไปตรงมา
- 2.5 ชุมชนควรให้ข้อมูลป้อนกลับ ในเรื่องประสิทธิภาพของการเรียนการสอนของโรงเรียน

3. บทบาทในการให้บริการด้านทรัพยากรแก่โรงเรียน มีแนวคิด ดังนี้คือ

- 3.1 โรงเรียนจะพบปัญหาวัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรไม่พอกับความต้องการอย่างมาก
- 3.2 ชุมชนมีทรัพยากร และบุคลากรที่มากและกว้างขวาง ซึ่งโรงเรียน

อาจจะขอใช้บริการได้

3.3 การขอใช้บริการของชุมชนนั้นมีหลายรูปแบบ หลายลักษณะ โรงเรียนควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพและเหตุการณ์

บทบาทของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน มี 3 บทบาท คือ

1. บทบาทของโรงเรียนในการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางสังคม มีแนวคิด

ดังนี้คือ

1.1 โรงเรียนจะทำหน้าที่คัดเลือก และให้ความรู้ รวมทั้งสร้างบุคลิกภาพของผู้เรียนเป็นไปตามที่ชุมชนต้องการ

1.2 โรงเรียนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปแบบและวิธีการของสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเข้าสังคมได้อย่างดีและมีความสุข

1.3 โรงเรียนยังมีกระบวนการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกของสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

1.4 บทบาทต่าง ๆ ที่มุ่งในการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางสังคมนั้น ทำให้สังคมอยู่ได้ แต่มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้า

2. บทบาทของโรงเรียนในการนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน มีแนวคิด ดังนี้คือ

2.1 โรงเรียนนอกจากจะอบรมให้คนทำตามสังคมแล้ว ยังควรเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้พัฒนาไปตามแนวทางที่เขาถนัดและสนใจ

2.2 โรงเรียนมิใช่แต่รักษาและสืบทอดของเก่าเท่านั้น แต่ต้องเผยแพร่ความรู้ใหม่ ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ชุมชนอีกด้วย

2.3 เนื่องจากโรงเรียนเป็นของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นจริงเป็นจัง

2.4 โรงเรียนในฐานะที่มีวิทยากร และวิทยากรควรช่วยประเมินกิจกรรมและสภาพของชุมชนพร้อมทั้งเสนอทางเลือกให้ชุมชนพิจารณา

และไพฑูรย์ สีนลารัตน์ สรุปบทบาทของโรงเรียนควรเป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนแปลงไปสู่ชุมชน 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นสถาบันฝึกอาชีพ ทั้งตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและบทบาทในการให้บริการแก่ชุมชน
2. เป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน มีบทบาทเป็นศูนย์รวมข่าวสาร ศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพ เป็นตัวอย่างการดำเนินงานและเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2529)

3. บทบาทของโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานและส่วนราชการ หน่วยงานและส่วนราชการในชุมชนที่เกี่ยวข้องได้แก่ สภาตำบล เทศบาล สุขาภิบาล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมการปกครอง เป็นต้น

สนานจิตร์ สุกนธทรัพย์ (2529) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานระดับท้องถิ่น ในส่วนของสภาตำบล และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งคณะกรรมการอื่น ๆ และองค์กรในระดับท้องถิ่น และได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้คือ

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสภาตำบลและคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปในลักษณะเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

3.2 โรงเรียนควรแสวงหาความร่วมมือจากทั้งในหน่วยงานของรัฐบาล เอกชน และกลุ่มบุคคลในท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2529) ได้กล่าวถึงการพัฒนาโรงเรียนและการพัฒนาท้องถิ่น ในเรื่องความสำคัญของการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นในการพัฒนาโรงเรียน เป็นการเสาะแสวงหาแหล่งทรัพยากรในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ที่มีอยู่มากมาย ซึ่งถ้ารู้แหล่งและวิธีการแล้ว จะสามารถนำมาสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน และพัฒนาท้องถิ่นได้ และได้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้คือ

1. โดยหลักการแล้วโรงเรียนกับชุมชนหรือท้องถิ่นต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
2. โดยปกติแล้วโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาลไม่เพียงพอ และท้องถิ่นเป็นแหล่งสำคัญที่ใกล้ชิดกับโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนอาจเสาะแสวงหาทรัพยากรมาเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
3. แหล่งทรัพยากรบางอย่างในท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการศึกษาต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก หรือนักเรียนในโรงเรียนโดยตรง นอกเหนือไปจากการมีส่วนร่วมต่อโรงเรียนในด้านการเงินและทางด้านวัตถุ
4. การใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียน อาจเป็นสะพานเชื่อมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี ถ้าดำเนินการอย่างเหมาะสม

ค. ขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือทั้งโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดขอบข่ายงาน ไว้ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น ในข่ายงานนี้อาจพิจารณากิจกรรมต่อไปนี้
  - 1.1 การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน
  - 1.2 การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่
  - 1.3 จัดป้ายประกาศเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน
  - 1.4 การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม
2. การให้บริการแก่ชุมชน คือ การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนดำเนินการได้ เช่น
  - 2.1 การให้บริการทางวิชาการ

- 2.2 ให้คำแนะนำ หรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน
- 2.3 ให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์
3. การร่วมกิจกรรมของชุมชน คือการ เข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนสามารถ และอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมในข่ายงานนี้ที่โรงเรียนควรปฏิบัติมีหลายอย่างคือ
  - 3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา
  - 3.2 เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
  - 3.3 ร่วมงานอื่น ๆ ของท้องถิ่น หรือของบุคคลตามวาระอันควร
4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น
  - 4.1 การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่น ๆ ของโรงเรียน
  - 4.2 การเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ มาเป็นวิทยากรในโรงเรียน
  - 4.3 ให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์
5. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น คือ การดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น เช่น
  - 5.1 การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน
  - 5.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน
  - 5.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขัน หรือการประกวดต่าง ๆ
  - 5.4 การจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรมศิษย์เก่า หรือสมาคมครูและผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527)

ง. บทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นหน้าที่รับผิดชอบ ที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้ผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ตามขอบข่ายงาน โดยทั่วไป ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยละเอียด ในด้านโครงสร้างทางวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร สภาพปัญหา เจตคติ และความเชื่อถือต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนสามารถวางแผนปฏิบัติงาน ด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. รับผิดชอบในการจัดให้มีการวางแผนดำเนินงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากร สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการตามแผน
4. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึงโดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ
5. จัดให้มีการเยี่ยมเยียนชุมชน เพื่อรับทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน
6. รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในขอบข่ายงาน ตลอดถึงการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
7. จัดให้มีการให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนสามารถทำได้
8. เลือกบุคคลในชุมชนแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียน และส่งเสริม สนับสนุนให้คณะกรรมการศึกษา ได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากที่สุด โดยให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
9. ดำเนินการให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น คือบุคคล วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527)

สรุปได้ว่า ความสำคัญในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของชุมชนและเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับชุมชน และทำประโยชน์ให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียนด้วย

4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาชุมชน โรงเรียนจะต้องดำเนินการตามหลักสูตรที่กำหนด และมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนและให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียนด้วยดี มีผู้เสนอเกี่ยวกับความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ ความจำเป็น หลักการ องค์ประกอบ แผนงานและกิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

ก. ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุพิชญา อีร์กุล (2520) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ คือ

1. เพื่อสร้างเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อสร้างเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนให้แก่ชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน
4. เพื่อฟื้นฟูและรักษาวัฒนธรรมชุมชน
5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ม.ร.ว. สมพร สุกตัญญู (2525) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ มี 5 ประการ คือ

1. เพื่อทราบพื้นฐานที่แท้จริงของนักเรียนจากผู้ปกครองเพื่อที่จะได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของนักเรียน
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนหันมาสนใจและช่วยเหลือโรงเรียนทั้งทางด้านวิชาการและทุนทรัพย์
3. เพื่อให้ใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนให้เกิดประโยชน์
4. เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการของโรงเรียนทั้งวัสดุ สถานที่ และความสะดวกต่าง ๆ
5. เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในการจัดการศึกษาให้เป็นเรื่องของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

- ข. วัตถุประสงค์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 สอนอง เครือมาก และวิสิฐ วงศ์จิตราทรร (2531) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้ คือ
1. เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียน อันจะช่วยให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือและความสะดวกในการดำเนินงาน
  2. เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน หรือบุคคล วัสดุ และสิ่งแวดลอมเพื่อการดำเนินงานของโรงเรียน
  3. เพื่อให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากชุมชน ทั้งในด้านการเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน
  4. เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือชุมชนทางด้านวิชาการและอื่น ๆ อันจะเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง
  5. เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานหลักของโรงเรียน คือ งานวิชาการ บรรลุเป้าหมายได้สะดวก
  6. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน อันจะทำให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

7. เพื่อป้องกัน หรือแก้ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนที่อาจเกิดขึ้นได้โดยเป็นผลกระทบจากชุมชน

ค. ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความจำเป็นที่โรงเรียนและชุมชนจะต้องสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันพัฒนาคนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และในขณะเดียวกันโรงเรียนจะดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชน

สุพินญา อีรกุล (2520) กล่าวถึง ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ คือ

1. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งคัดเลือกคนให้ชุมชน (School as a Sorting and Selecting Agency)
2. เพราะว่าโรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน (School as a Socializing Agency)
3. เพราะว่าโรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาสาขาต่าง ๆ (Collecting of Disciplines)
4. เพราะว่าโรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม (School as a Culture Transmission Agency)
5. เพราะว่าโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน (School as a Community Center)
6. เพราะว่าโรงเรียนและชุมชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือพัฒนาคนให้เป็นคนสมบูรณ์ (Perfect man)

นพพงษ์ บุญจิตราศุลย์ (2525) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเห็นเพิ่มเติมจาก สุพินญา อีรกุล โดยเฉพาะข้อ

6 และ 7 ดังนี้ คือ

1. เพราะว่าเป็นแหล่งรวมวิชาสาขาต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของคนในชุมชน
2. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้กับชุมชน
3. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
4. เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ ให้กับชุมชน
5. เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรม และบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นที่โรงเรียน
6. เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นและอยู่ได้จากรายได้ จากภาษีอากร และการสนับสนุนจากประชาชน
7. เพราะโรงเรียนต้องการความสนับสนุนและอุปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ จากประชาชน

ง. หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สตูปส์ และคณะ อ้างถึงใน นิมพวรรณ เทพสุเมธานันท์ (2523) ได้ให้หลักการเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ไว้คือ

1. ต้องรับข่าวและให้ข่าวแก่ชุมชน โดยที่บุคคลภายนอกโรงเรียนจะต้องทราบความเป็นมาของชุมชน และขณะเดียวกันโรงเรียนจะต้องแถลงให้ประชาชนทราบถึงปัญหาและวิธีดำเนินงานของโรงเรียน
2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. ให้ประชาชนมีความเข้าใจโรงเรียนให้มากที่สุด
4. การสร้างความสัมพันธ์ต้องกระทำต่อเนื่องติดต่อกันไป
5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลหรือข่าวที่น่าสนใจ ง่ายต่อการเข้าใจและเหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันให้แก่ชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตราตลย์ (2525) ได้ให้หลักการไว้ ดังนี้คือ

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา และเชื่อถือได้
2. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินต่อเนื่อง

ตลอดเวลา

3. ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมงานทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ
4. ต้องมีความง่ายและคล่องตัวในการดำเนินการ
5. ต้องเป็นไปด้วยความสร้างสรรค์มิใช่ด้านทำลายภาพพจน์ของโรงเรียน
6. ต้องดำเนินการโดยปรับให้เข้ากับสภาพของชุมชน
7. ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่นให้เข้ากับสภาวะ วิธีการ เวลา และ

โอกาส

จ. องค์ประกอบที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2525) กล่าวถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชน ต้องอาศัยองค์ประกอบดังนี้

1. แนวนโยบายของโรงเรียน เปิดหรือปิดประตูสัมพันธ์กับชุมชน
2. ความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู

นักเรียน

3. ความพร้อมของโรงเรียน หมายถึงอาคารสถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวก

ความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน

4. ความพร้อมของชุมชน

ฉ. แผนงานและกิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. แผนงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

นิศิษฐ์ ศิวาลัย (2525) ได้เสนอตัวแบบสำหรับการวางแผน ในสำนักงาน

งานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมการศึกษา มีดังนี้คือ

1. ในการวางแผนระดับโรงเรียนควรให้ คณะกรรมการศึกษา

ประจำโรงเรียนมีส่วนร่วมด้วย

2. แผนงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ดี คณะกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการรับทราบและกำหนดให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และบุคคลให้มากที่สุด

3. การประเมินผลการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนควรให้ คณะกรรมการศึกษามีส่วนร่วมด้วย

นิคิษฐ์ คิวลิยได้เสนอรายละเอียดประกอบด้วยวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมายและแนวทางดำเนินการ ไว้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 1.2 เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งบริการทางวิชาการแก่ชุมชน
- 1.3 เพื่อให้โรงเรียนได้ใช้ทรัพยากรจากชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อ

การศึกษา

2. นโยบาย

2.1 สนับสนุนให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยเน้นการให้บริการแก่ชุมชนและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

2.2 ส่งเสริมให้คณะกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงาน

โรงเรียน

2.3 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์การประถมศึกษาในหน่วยงานทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้โรงเรียนและชุมชนร่วมมือช่วยเหลือกันในการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาชุมชน

2.4 ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยราชการอื่นในการพัฒนา

ชุมชน

3. เป้าหมายและแนวทางดำเนินการ

3.1 ให้ทุกโรงเรียนเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับงานวิชาชีพให้แก่ชุมชน

3.2 ให้ทุกโรงเรียนใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการ

จัดการเรียน

3.3 ให้ความรู้เกี่ยวกับอนามัยชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน

2. กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำคู่มือการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา (เล่ม 1) กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 8 กิจกรรม คือ

1. กรรมการศึกษา หมายถึง บุคคลในชุมชนที่มีคุณสมบัติและหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525
2. สมาคม/มูลนิธิ หมายถึง องค์กรนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาหรือเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาของโรงเรียน
3. วันสำคัญ หมายถึง วันที่ทางโรงเรียนดำเนินการขึ้นเอง มีใช้วันสำคัญในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ เช่น วันสำเร็จการศึกษา วันแม่ ฯลฯ
4. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หมายถึง โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนรู้จักนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์และจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
5. บุคคลดีเด่นหรือวันศิษย์เก่า หมายถึง บุคคลดีเด่นในชุมชนด้านต่าง ๆ และผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้ว โรงเรียนได้ติดต่อเชิญมาเป็นวิทยากร เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นการยกย่องเชิดชูคนดี
6. การส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง การบริการด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่ชุมชน
7. การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การโฆษณา ชี้แจง แลกเปลี่ยนข่าวสารกิจกรรมของโรงเรียนที่ดำเนินไปแล้ว กำลังดำเนินการ และจะดำเนินการต่อไปให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจ
8. ชุมชนศึกษา หมายถึง โรงเรียนจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนเพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมา บุคคลผู้นำท้องถิ่น ประเพณี สาธารณสถาน แหล่งความรู้ แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งอาชีพ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และอาณาบริเวณที่ตั้งชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527)

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2529) ได้เสนอกิจกรรมที่โรงเรียนอาจจัดให้แก่
 ชุมชน มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. กิจกรรมด้านการปกครองบ้านเมือง ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้
 เกี่ยวกับลักษณะของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและกฎหมายเบื้องต้น
2. กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับผลผลิตและ
 จำหน่ายในรูปแบบสหกรณ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการแสวงหาและการใช้แหล่งเงินทุนและสินเชื่อแก่กลุ่ม
 อาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มชาวนา พร้อมทั้งส่งเสริมอุตสาหกรรมในครอบครัว
3. กิจกรรมด้านการเกษตร ได้แก่ การจัดประชุมและทดลองทำด้าน
 การเกษตรเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูอาจารย์
 กับเกษตรกร
4. กิจกรรมด้านอนามัยและชีวิตครอบครัว ได้แก่ การจัดเผยแพร่ความรู้
 เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การขจัดขยะมูลฝอย การบำรุง
 รักษาแม่น้ำ ลำคลอง การสุขาภิบาลและอนามัยในบ้าน เป็นต้น

ม.ร.ว.สมพร สุกคณีย์ (2525) เสนอวิธีการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
 โรงเรียนกับชุมชน มี 2 ลักษณะ คือ การนำโรงเรียนสู่ชุมชน และการนำชุมชนสู่โรงเรียนไว้ดังนี้

- ก. การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน
  1. ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับ นโยบาย เป้าหมายและ
 กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การออกกระจายเสียง การใช้หนังสือพิมพ์
  2. จัดให้ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างของชุมชน
 เช่น การพัฒนาชุมชน การทำความสะอาดถนนหนทาง การขุดคู ลอกคลอง
  3. การให้ความช่วยเหลือพัฒนาชุมชนโดยทางอ้อมในวิชาชีพบางอย่าง
 โดยผ่านทาง งานอบรมบุคลากร นักเรียน การศึกษาผู้ใหญ่ จัดกลุ่มสนใจ

4. ให้โอกาสประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างและใช้บริการของโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางกิจกรรม เช่น จัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาระหว่างครูกับประชาชน จัดกิจกรรมนันทนาการ บริการห้องสมุด บริการด้านสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ

5. สร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน เช่น จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองเพื่อพบปะสังสรรค์ รายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน เยี่ยมเยียนเพื่อถามข่าวทุกข์สุข

6. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการเงิน วัสดุ แรงงานและกำลังใจ เช่น ส่งเสริมการเรียนการสอน จัดหาวัสดุการเรียนการสอน ให้ความรู้การศึกษา ช่วยด้านแรงงาน บริจาคเงินสร้างอาคารเรียน

ข. การนำชุมชนมาสู่โรงเรียน

โรงเรียนควรใช้ชุมชนเป็นแหล่งวิชาการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการปรับปรุงโรงเรียน โดยชุมชนเป็นแหล่งวิชาการ เช่น

1. เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาเป็นวิทยากร
2. เชิญผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพมาให้ความรู้แนะนำเด็กในเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำไร่ไถนา การทำสวนส้ม
3. เชิญผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ มาให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น การต่อไฟฟ้า
4. เชิญตำรวจมาให้ความรู้เรื่องการจราจรและด้านอื่น ๆ
5. เชิญแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่อนามัย มาให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ อนามัย
6. จัดงานประจำปีโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม
7. จัดนิทรรศการด้านวัฒนธรรมและแสดงผลงานของนักเรียน
8. จัดแข่งขันกีฬาระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับครู หรือระหว่างนักเรียนกับเยาวชนที่จบออกไปแล้ว
9. จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า และสมาคมผู้ปกครอง

10. เชิญประชาชนที่สนใจด้านการศึกษาเป็นกรรมการที่ปรึกษาโรงเรียน
11. เชิญคณะกรรมการสภาตำบล หรือท้องถิ่นมาให้ความรู้ในการพัฒนา

ท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนต้องมีจุดมุ่งหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ คำนึงถึงความจำเป็น ยึดหลักการและองค์ประกอบในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ดำเนินการไปด้วยดี นั่นคือ

1. ครู ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรอื่น ๆ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ และสามารถดำเนินการโดยการปรับให้เข้ากับสภาพของชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ
2. โรงเรียนและชุมชนต่างก็เป็นผู้ให้และผู้รับ การดำเนินงานจึงต้องเป็นกระบวนการไมตรี 2 ทาง (Two way Process) คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนต้องมีความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน และร่วมดำเนินงาน
3. ต้องดำเนินการอย่างบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ต่อเนื่อง และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
4. ควรใช้วิธีการต่าง ๆ หลาย ๆ อย่างที่ง่ายและคล่องตัว มีการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และโอกาส

5. คณะกรรมการศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ก. แนวที่คณะเกี่ยวกับการดำเนินงานในบทบาทของคณะกรรมการศึกษา

บทบาทของกรรมการศึกษา ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478

ได้กำหนดหน้าที่ของกรรมการศึกษาไว้กว้าง ๆ เป็นการยากในการปฏิบัติและดำเนินงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้มีผู้เสนอแนวคิดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหน้าที่ของกรรมการศึกษาไว้ คือ

เกรียง เอี่ยมสกุล (2511) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ

กรรมการศึกษา เพื่อให้ทางโรงเรียนแสวงหากำลังสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนจาก กรรมการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ขอความคิดเห็นในการปรับปรุง ส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียน
2. เป็นสื่อสัมพันธ์ในอันที่จะเผยแพร่แนวคิดใหม่ ๆ หรือเจตนาของโรงเรียน ไปยังผู้ปกครอง
3. ช่วยจัดสวัสดิการให้แก่เด็ก หรือช่วยเหลือเด็กที่มีอุปสรรคในการศึกษา เช่น เด็กขาดแคลนเครื่องเรียน เป็นต้น
4. ให้สวัสดิการหรือความคุ้มครองแก่ครู เพื่อให้ครูมีความรู้สึกอบอุ่น หรือมี แก่ใจที่จะทำงานในท้องถิ่น
5. เป็นกำลังสนับสนุน การดำเนินงานหรือประกอบกิจกรรมของโรงเรียน เป็นครั้งคราว
6. ช่วยเหลือจัดหาวัสดุ หรือวัสดุให้แก่โรงเรียนตามความจำเป็น
7. ช่วยเหลือโรงเรียนในการสร้างอาคารเรียนตามโอกาสและตามความสามารถที่จะช่วยได้

จกรุม ปรีชากุล และ จำรัส นองมาก (2516) ได้แยกรายละเอียด และได้กำหนดหน้าที่ของกรรมการศึกษาไว้ 7 ประการ คือ

1. ได้ร่วมรู้แผนงานหรือโครงการดำเนินการปรับปรุงโรงเรียนนั้น ๆ อย่างละเอียด
2. ร่วมมือกับครูใหญ่ในโรงเรียน เพื่อวางแผนปรับปรุงโรงเรียนทั้งใน ขณะนี้และภายหน้า
3. ช่วยจัดหาเงิน แรงงาน และอุปกรณ์ เพื่อปรับปรุงโรงเรียนให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. ช่วยหาทางอำนวยความสะดวกในเรื่องที่อยู่อาศัยของครูในโรงเรียน ซึ่งอยู่ในท้องถิ่นกันดาร
5. ช่วยสอดส่องดูแลการทำงานและความประพฤติของครูประจำบาล

6. ชักชวนชี้แจงให้ประชาชนสนใจร่วมมือกับโรงเรียนทุกทาง
7. หาทางชักชวนและส่งเสริมให้เกิดสมาคมผู้ปกครองและครูขึ้น

สุพิชญา อธิกุล (2520) กล่าวถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยจัดให้มีกรรมการศึกษาของชุมชนและให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา สรุปได้ว่า คณะกรรมการศึกษามีหน้าที่กำหนดความมุ่งหมายเฉพาะและร่วมกำหนดนโยบายของโรงเรียน รวมทั้งมีหน้าที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเท่าที่สามารถจะทำได้ ต่อมาได้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาให้เป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนโรงเรียนรวมทั้งการพัฒนาท้องถิ่น ได้มีผู้เสนอให้มีการดำเนินการดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2525) ได้สรุปบทบาทของคณะกรรมการศึกษาไว้ คือ บทบาทในเรื่องการเสนอแนะนโยบายให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนทั่วไป เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตามนโยบายและขยายความไว้ ดังนี้ คือ

1. คณะกรรมการศึกษามีหน้าที่ให้คำแนะนำในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนการเสนอแนะในการจัดโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนภายในขอบเขตแผนนโยบายการศึกษาของประเทศหรือของจังหวัด
2. คณะกรรมการศึกษาช่วยเหลือในการแก้ปัญหาบางประการที่โรงเรียนประสบอยู่และต้องการความช่วยเหลือจากชุมชน เช่น การช่วยเหลือด้านโครงการอาหารกลางวัน การปรับปรุงอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน
3. คณะกรรมการศึกษาช่วยเป็นตัวแทนของโรงเรียนที่จะสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ช่วยให้ประชาชนเข้าใจจุดหมายในการดำเนินงานของโรงเรียน ช่วยแก้ความเข้าใจผิดที่อาจเกิดต่อการดำเนินงานของโรงเรียนและช่วยกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือแก่โรงเรียน เช่น ช่วยดูแลความประพฤติของนักเรียนและ

อาจจะรวมถึงครูด้วย

นพพงษ์ บุญจิตราดลย์ (2525) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการศึกษากับโรงเรียนไว้ ดังนี้ คือ

1. ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายทางการศึกษาของโรงเรียน

2. ให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาแผนงานของโรงเรียน

3. สนับสนุนให้หาทางช่วยเหลือโรงเรียนในด้านการเงิน

4. เคารพในความคิดเห็นที่มีเหตุผลและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของ

คณะกรรมการ

5. เปิดโอกาสให้คณะกรรมการศึกษาแสดงออกในงานสำคัญ ๆ ของ

โรงเรียน

วิโรจน์ พูนสุข ได้กล่าวถึง หน้าที่และบทบาทของโรงเรียนต่อคณะกรรมการศึกษา คือ

1. ครูใหญ่ จะต้องทำหน้าที่เป็นเลขานุการคณะกรรมการศึกษา

2. ครูใหญ่ จะต้องทำหน้าที่ประคับประคองการประชุมให้ดำเนินการ

ไปได้ เพราะระยะแรกกรรมการศึกษาอาจยังไม่เข้าใจในวิธีการต่าง ๆ

3. ทางโรงเรียน จะต้องทำการชี้แจงให้คณะกรรมการศึกษาเข้าใจถึงโครงการ และการดำเนินงานอย่างละเอียด

4. คณะครูนอกจากครูใหญ่ซึ่งทำหน้าที่เลขานุการอยู่แล้ว ควรมีส่วนร่วมเข้าร่วม หรือ ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมในฐานะผู้สังเกตการณ์ด้วย แต่ไม่มีสิทธิ์ออกเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น

5. ทางโรงเรียนต้องพร้อมและยินดีที่จะรับมติใด ๆ ที่คณะกรรมการศึกษาได้ตกลงในที่ประชุมไปดำเนินการ แล้วรายงานผลให้ที่ประชุมทราบในคราวต่อไป

(เปลี่ยน ศิริรังสรรค์กุล, 2526 อ้างจาก วิโรจน์ พูนสุข)

ข. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคณะกรรมการศึกษาและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในการปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการศึกษามีผู้ศึกษาปัญหาและได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษาและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้คือ

เปลี่ยณ ศิริรังสรรค์กุล (2526) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ไว้ดังนี้ คือ

1. ด้านการให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น พบว่าปัญหา คือ กรรมการศึกษาขาดความรู้เรื่องหลักสูตร และต้องประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่มีเวลาให้คำแนะนำแก่โรงเรียน

2. ด้านแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการเพื่อพัฒนาโรงเรียน พบว่า ปัญหาคือ ประชาชนส่วนมากยากจนจึงช่วยเหลือโรงเรียนได้น้อย และขาดความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน

3. ด้านเสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงาน และส่วนราชการ เพื่อให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการ และการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ปัญหาคือ กรรมการศึกษาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพของตนเองจึงมิได้ทำงานด้านนี้ และขาดการประสานงานระหว่างบ้านกับกรรมการศึกษา

4. ด้านแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการศึกษามอบหมาย พบว่า ปัญหาคือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และแต่งตั้งไม่เหมาะสมกับงาน

ไพศาล อันทับทัน (2527) ได้กล่าวถึงปัญหาของคณะกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ มีสาเหตุ 6 ประการ คือ

1. คณะกรรมการศึกษายังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนอย่างแท้จริง

2. คณะกรรมการศึกษาไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
3. โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์กับคณะกรรมการศึกษา
4. การบริหารโรงเรียนไม่เป็นที่พอใจของคณะกรรมการศึกษา
5. คณะกรรมการศึกษามุ่งคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม
6. คณะกรรมการศึกษาก้าวหน้าหน้าที่ของผู้บริหาร

และได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไว้ 6 ประการ คือ

1. ควรจัดให้มีโครงการประชุมสัมมนาคณะกรรมการศึกษา
2. โรงเรียนควรสร้างความเชื่อถือศรัทธา และสร้างความสัมพันธ์ทางใจกับ

กรรมการศึกษาเสียก่อน

3. ควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานกับชุมชน
4. ไปพบปะสังสรรค์กับกรรมการศึกษาเป็นการส่วนตัวบ้างเมื่อมีโอกาส
5. โรงเรียนควรยอมรับข้อติชมของชุมชนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
6. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาอาจตั้ง

องค์กร เช่น กลุ่มสนใจ คณะกรรมการเฉพาะกิจ เป็นต้น

ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ (2527) ได้กล่าวถึงปัญหาการดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษา ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร อาจเนื่องมาจากกรรมการศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษา และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษา เช่น คณะกรรมการศึกษาได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการศึกษามอบหมายอยู่ในระดับน้อย รวมทั้งกรรมการศึกษาไม่ค่อยมีเวลามาร่วมประชุมให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนเนื่องจากมีภารกิจส่วนตัว บางโรงเรียนก็ไม่พยายามเปิดโอกาสและมอบหมายให้กรรมการศึกษาได้แสดงศักยภาพตามบทบาทหน้าที่ที่พึงกระทำได้ ทำให้โรงเรียนไม่ได้รับประโยชน์จากกรรมการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ที่ทางราชการกำหนดครบถ้วนทุกด้านมากเท่าที่ควร และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนต้องใช้กลยุทธ์อย่างรอบคอบในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นกรรมการศึกษา โดยมุ่งเน้นเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทางด้านการเงินเพียงพออย่างเดียว อีกทั้งโรงเรียนจะต้องเร่งชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกรรมการศึกษาให้กระจ่างชัดทุก ๆ ด้าน

กิตติโชติ ห้อยยี่งู (2527) ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วยปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากโรงเรียน ประชาชนและอื่น ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาจากโรงเรียน พบว่า ครูอาจารย์ไม่พอกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น มีภาระในการสอนมากขึ้น มีภาระทางครอบครัวและไม่ได้พักอาศัยในโรงเรียนเป็นส่วนมากทำให้ไม่มีเวลาร่วมงานกับชุมชน และอีกปัญหาที่พบคือ มีครูรับมอบหมายให้ประสานงานชุมชนรับผิดชอบ ครู อาจารย์อื่น ๆ จึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่รู้เรื่องงานของชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชนเท่าที่ควร

2. ปัญหาจากประชาชน พบว่า ประชาชนไม่มีเวลา ไม่ค่อยอยู่บ้านเพราะต้องไปประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรและประกอบอาชีพรับจ้าง ก่อสร้าง ค้าขาย ทำหัตถกรรมในครัวเรือน ไม่สนใจว่าโรงเรียนจะทำอะไรบ้าง แต่ถ้าขอการสนับสนุนช่วยเหลือร่วมมือก็ให้ตามที่โรงเรียนขอมา ในส่วนการร่วมกิจกรรมและบริการของโรงเรียน ประชาชนไม่ทราบว่าโรงเรียนมีกิจกรรมและบริการอะไรบ้าง ไม่สนใจขอรับบริการเนื่องจากได้ใช้บริการจากหน่วยงานอื่นแล้ว

3. ปัญหาอื่น ๆ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในงานพัฒนาชุมชนยังไม่ดีเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นไม่รู้จักครู - อาจารย์ ไม่ทราบว่าโรงเรียนทำอะไร ไม่มีการประสานงานกัน ต่างฝ่ายต่างทำ

จันทรานี สงวนนาม (2517) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง มีปัญหา คือ

1. ปัญหาการเกิดช่องว่างระหว่างผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนมีอยู่มาก
2. ผู้ปกครองส่วนใหญ่สนใจการศึกษาระดับน้อย
3. ฐานะของผู้ปกครองค่อนข้างยากจน

และได้ให้ข้อเสนอแนะไว้คือ

1. โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษาของโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
2. โรงเรียนควรสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปกครองและประชาชนโดยถือหลัก

การให้และบริการชุมชนให้มากกว่าที่จะขอรับความช่วยเหลือ

3. ควรจัดตั้งสมาคมครูและผู้บริหารเพื่อเป็นแหล่งกลางชักจูงผู้บริหารและครู ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ ร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน
4. โรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากยังขาดในเรื่องการประชาสัมพันธ์ ควรจัดให้ครูทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน โดยติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจให้ความร่วมมือและขจัดปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของโรงเรียน
5. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมในส่วนที่สามารถเชิญศิษย์เก่าหรือผู้บริหาร และประชาชนมาร่วมงานได้

สัญญา อีกรุล (2520) ได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้ คือ

1. ศึกษาชุมชนโดยละเอียด ได้แก่ โครงสร้างวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร ความต้องการ ทศนคติ ความเชื่อ ฯลฯ
2. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน ได้แก่
  - 2.1 แพร่กิจการทางสื่อมวลชนท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์
  - 2.2 จัดทำข่าวสาร เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร
  - 2.3 ออกหนังสือ ได้แก่ หนังสือเป็นแบบราชการ หรือคำแนะนำ คำชี้แจง

ประกาศ

3. ออกเยี่ยมเยียน ได้แก่ การจัดงานตามประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ การเยี่ยมตามโอกาสต่าง ๆ เช่นคราวเจ็บป่วย
4. การจัดให้มีกรรมการศึกษาของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีส่วนรับผิดชอบและเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน
5. จัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี เช่น ประเพณีลอยกระทง แห่งเทียนพรรษา
6. ร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

7. ให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องใช้ ความรู้ ฯลฯ

จากรายงานการประเมินโครงการ การปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นโรงเรียนชุมชน พ.ศ. 2524 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปแนวทางและข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนไว้ ดังนี้ คือ

1. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มาเยี่ยมโรงเรียนบ้างตามสมควร
2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารโรงเรียน
3. ควรปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งบริการชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยร่วมมือกับองค์การ มูลนิธิ หรือเอกชนในการจัดบริการด้านสวัสดิการแก่ประชาชน
4. ควรให้โรงเรียนเป็นแหล่งส่งเสริมประชาธิปไตยในการดำเนินกิจการใด ๆ ของโรงเรียนควรให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด
5. ควรส่งเสริมชุมชนให้ตอบสนองความต้องการของโรงเรียน ครูและผู้บริหาร
6. ควรทราบเกี่ยวกับเรื่องของชุมชนที่ตั้งโรงเรียนเป็นอย่างดี
7. ควรทราบถึงความสำคัญในการจัดระบบหรือรูปร่างของชุมชน เช่น ความนิยม นับถือศาสนา ประเพณี การรวมกลุ่ม ฯลฯ
8. ควรให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของโรงเรียนแก่ชุมชน โดยหาวิธีการเผยแพร่ข่าวและให้ความรู้แก่ประชาชน เช่น ออกหนังสือพิมพ์
9. ควรจัดและส่งเสริมงานที่ทำให้โรงเรียนและชุมชนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่น กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด สมาคมผู้ปกครอง ฯลฯ
10. มีการเยี่ยมบ้านผู้ปกครอง

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2524)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการศึกษาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง โดยเฉพาะนั้นยังไม่มีผู้ใดได้จัดทำไว้ แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

เป็ลียน ศิริรังสรรค์กุล (2526) ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก" ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาและครู เกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาด้านให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางพัฒนา และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น บทบาทด้านแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการเพื่อพัฒนาโรงเรียน และบทบาทด้านเสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงานและส่วนราชการ เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการและการพัฒนาท้องถิ่นพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามคาดหวังให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับควรปฏิบัติมากทุกบทบาท และเห็นว่าการปฏิบัติจริงของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับน้อยทุกบทบาท และในด้านปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ที่มี ความถี่สูงและรองลงมา คือ กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามีความรู้ในระดับต่ำ และขาดความรู้เรื่องหลักสูตรใหม่ ประชาชนส่วนมากยากจนจึงช่วยเหลือโรงเรียนได้น้อย กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มุ่งประกอบอาชีพของตนจึงปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่เต็มที่

ไพศาล อินทับทัน (2527) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา

และผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี" พบว่า ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังที่จะให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ให้มากกว่าที่ได้ปฏิบัติจริงอยู่ กล่าวคือ ทั้งสองกลุ่มต้องการให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติหน้าที่ในด้านการประสานงานกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ด้านการให้คำแนะนำหรือเสนอแนะแก่ผู้บริหารโรงเรียน และด้านการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจการทั่วไปของโรงเรียนตามลำดับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "รายงานการวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา" ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียน พบว่า

1. ความร่วมมือที่ชุมชนมีต่อโรงเรียน ในด้านความช่วยเหลือเกี่ยวกับทุนเล่าเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน เสื้อผ้า อาหารกลางวัน สิ่งก่อสร้างและวัสดุก่อสร้างต่าง ๆ รวม 6 รายการ เมื่อพิจารณาทั่วประเทศ พบว่า ความร่วมมือในด้านนี้ยังมีน้อย โรงเรียนได้รับความร่วมมือไม่ถึงร้อยละ 50 แต่ทั้งนี้ชุมชนในอำเภออื่น ๆ ให้ความร่วมมือดีกว่าชุมชนที่อยู่ในอำเภอตัวเมือง

2. การตัดสินใจร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า โดยส่วนรวมของประเทศแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้านการตัดสินใจร่วมกัน มีค่าสูงกว่าความสัมพันธ์ด้านอื่น แสดงว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจของโรงเรียนมาก ส่วนใหญ่ชุมชนที่อยู่ในอำเภอเมืองมีส่วนร่วมในเรื่องนี้น้อยกว่าชุมชนที่อยู่ในอำเภออื่น ๆ

3. โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ ในด้านบริการห้องสมุด การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ให้ยืมสถานที่ของโรงเรียนจัดกิจกรรม เผยแพร่ความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ

4. ทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียน เช่น ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสอนที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน การจัดประชุมผู้ปกครอง สวัสดิการของโรงเรียน การเรียนการสอนของครู ในระดับประเทศ ปรากฏว่าชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนทุกด้าน และมีความคิดเห็นต่างกันด้วยคือ คนที่เป็นศิษย์เก่า กรรมการโรงเรียน กรรมการศึกษา ผู้ปกครอง

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อโรงเรียนดีกว่าคนที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน

5.ทัศนคติของชุมชนต่อความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนและที่โรงเรียนมีต่อชุมชน ปรากฏว่า โดยส่วนรวมของประเทศแล้วทัศนคติของชุมชนที่มีต่อเรื่องนี้ เป็นไปในทางบวก นั่นคือ ถ้าโรงเรียนให้ความร่วมมือกับชุมชนดี ชุมชนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีด้วย

ประกอบ คุณารักษ์ และคณะ (2531) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "โครงการกรรมการศึกษา รูปแบบความร่วมมือขององค์กรชุมชน (คณะกรรมการศึกษา) ต่อการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา" พบว่า

1. ในช่วงที่ผ่านมาคณะกรรมการศึกษายังปฏิบัติงานตามหน้าที่และมีความพึงพอใจในผลงานของตนเองอยู่ในระดับต่ำค่อนข้างมาก แต่กรรมการศึกษากับโรงเรียนมีความผูกพันกันค่อนข้างดี เมื่อมีปัญหาหรือความต้องการความช่วยเหลือประการใด มักจะให้ความร่วมมือกันเสมอ เพียงแต่ว่าระดับของการทุ่มเทให้แก่งานและกันยังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะกรรมการศึกษาเห็นว่าการดำเนินงานโรงเรียนนั้นเป็นเรื่องของครูโดยเฉพาะ ตนคงไม่มีหน้าที่อะไรมากกว่าที่ปฏิบัติอยู่ตามปกติเช่นนั้นและทางโรงเรียนก็ได้แสดงความจำนงให้ประจักษ์ว่า ต้องการสนับสนุนเรื่องอะไร และอีกประการหนึ่งคือจิตสำนึกของกรรมการศึกษา เป็นคนถ่อมตนและลำรวม เห็นว่าครู/อาจารย์ในโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว หากตนเสนอความคิดเห็นอะไรไปเกรงว่าจะต้องค่าและสร้างความยุ่งยากใจให้แก่ทางโรงเรียนมากกว่าจะก่อประโยชน์

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศึกษานี้ขึ้นอยู่กับการประชุมปรึกษาและทำงานร่วมกัน การคลุกคลีกันและการเกื้อกูลกันระหว่างกรรมการศึกษากับทางโรงเรียนส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจในหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาเอง

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนมีผู้ศึกษาในด้านการบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

ปรีดา เชื้อตระกูล (2518) ได้ศึกษาวิจัยงานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคกลาง พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย

จันทร์ธานี สงวนนาม (2518) ได้ศึกษางานวิจัย งานบริหารการศึกษาของโรงเรียน
 ประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลางพบว่า ประชาชนมีความเห็น
 ใจโรงเรียนปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนในระดับน้อย

ประจวบ ต่อตระกูล (2519) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทการบริหารงานด้าน
 ความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง
 ตามทัศนะของครูและประชาชน" พบว่า การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่
 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ยังปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้าง
 ต่ำ และเรื่องที่คณะครูและประชาชนให้ความเห็นตรงกันคือ เรื่องการเชิญบุคคลในท้องถิ่นมา
 ให้ความรู้ในบางเรื่องแก่นักเรียน การจัดให้มีสิ่งนิมน์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน

ติลก นัฒน์วิชัยโชติ (2527) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษากิจกรรมการสร้าง
 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
 จังหวัดนครศรีธรรมราช" ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษา พบว่า จากการ
 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารรายงานการประชุมกรรมการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 30
 โรงเรียน ปรากฏผลดังนี้ โดยเฉลี่ยมีกรรมการศึกษาโรงเรียนละ 15 คน มีการประชุม
 กรรมการศึกษาปีละ 2 ครั้ง กรรมการศึกษามาประชุมครั้งละ 12 คน สำหรับเรื่องประชุมเรียง
 ตามลำดับความถี่สูงสุดและรองลงมาอีก 2 ลำดับ คือ ลำดับที่ 1 เรื่องการขึ้นแจ้งระเบียบที่
 เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษาและหน้าที่ของกรรมการศึกษา การเลือกประธานและรองประธาน
 และการมอบหนังสือแต่งตั้งกรรมการศึกษา ลำดับที่ 2 เรื่องการจัดสร้างรั้วโรงเรียน สนามกีฬา
 ถังน้ำฝน และถนน และลำดับที่ 3 มี 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการจัดงานวันสำคัญแห่งชาติ เช่น
 วันประถมศึกษาแห่งชาติ วันเด็กแห่งชาติ และเรื่อง การจัดงานประจำปีของโรงเรียน

เสนีย์ สังข์พันธ์ (2532) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหารงาน
 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถม
 ศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นมีการกำหนดนโยบายปรัชญา และ

วัตถุประสงค์ของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน การวางแผนงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้คณะครูประชุมร่วมกับกรรมการศึกษามีกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนการวางแผน มีคณะครูร่วมกับกรรมการศึกษาร่วมดำเนินการ มีวิธีการสื่อสารหลายรูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนแจ้งข้อมูลต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ติดต่อสื่อสารโดยคณะกรรมการศึกษา ผู้รับผิดชอบงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นผู้ติดต่อกับชุมชนและติดต่อผ่านคณะครูของโรงเรียนไปยังชุมชน และพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นไม่มีปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะโรงเรียนใช้วิธีการตัดสินใจในรูปกลุ่มทำงานเปิดโอกาสให้ครูและกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหาร เช่น ประชุมกรรมการศึกษาเพื่อชี้แจงบทบาทหน้าที่และชี้แจงให้คณะกรรมการศึกษาทราบก่อนปฏิบัติงาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยบทบาทของคณะกรรมการศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษาดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนประถมศึกษา มีภารกิจในการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนตามขอบข่ายงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด โดยมีองค์กรของชุมชน คือคณะกรรมการศึกษามีบทบาทในการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อพัฒนาการศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง มีนโยบายส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัดสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และสนับสนุนให้โรงเรียนประสานงาน ให้องค์กรคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการพัฒนาโรงเรียน ผู้วิจัยจึงได้นำข้อความรู้ต่าง ๆ มาทำการศึกษาวิจัยบทบาทของคณะกรรมการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง โดยศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงของคณะกรรมการศึกษาตามบทบาทที่ระบุไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 คือการให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน การแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือ การเสนอแนะและการประสานงาน และการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการ โดยใช้กรอบงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน

กับชุมชน ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 5 เรื่อง คือ

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. การให้บริการแก่ชุมชน
3. การร่วมกิจกรรมของชุมชน
4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
5. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย